

75. OBLJETNICA KONFERENCIJE KULTURNIH RADNIKA DALMACIJE

Dok su se još širom Europe obrušavale neprijateljske ofenzive, radile plinske komore i krematoriji, a noževi i maljevi u konc-logoru Jasenovac, u vihoru narodnooslobodilačke borbe u Dalmaciji, u Hvaru, gradu bogate kulturne baštine, trećeg najstarijeg europskog kazališta i izuzetno vrijednih umjetnina u franjevačkom samostanu, 18. i 19. prosinca 1943., održana je Prva konferencija kulturnih radnika (književnika, kompozitora, likovnih umjetnika, arhitekata i publicista) Dalmacije, koji su se nalazili na oslobođenom teritoriju. Konferencija je održana u zgradi starodrevnog hvarskog kazališta, a otvorio je, i predsjedavao joj, kompozitor **Josip Hatze**. Uz goste, konferenciji je prisustvovalo 42 kulturna radnika (15 književnika, 10 slikara, 4 kipara, 4 kompozitora i dr.) među kojima su bili i kompozitor

Ivo Tijardović

, kipar

Marin Stude

, književnici

Jure Kaštelan

i

Marin Franičević

, slikar

Joko Knežević

te povjesničar umjetnosti

Cvito Fisković

.

Nakon zanimljive i žive diskusije, izabran je Odbor kulturnih radnika za Dalmaciju te je usvojen Proglas u kojem, između ostalog, piše:

“Čvrsto uvjereni da je NOP, u kojem su se okupili svi svjesni rodoljubi hrvatskog, i srpskog, i ostalih naroda Jugoslavije, izravno pošao u oslobođenje od fašističkog jarma i praznih pouzdanja, u našu herojsku Narodnooslobodilačku vojsku i njezinog komandanta druga Tita, odlučili smo da i nadalje sav naš umjetnički rad i sve naše napore još čvršće povežemo sa narodom da bi i mi doprinijeli što veći udio u ovoj teškoj i krvavoj narodnoj borbi... Odlučno osuđujemo one umjetnike i javne radnike koji su u ovoj teškoj i krvavoj borbi napustili narod i ropski se stavili u službu mračnog fašizma... Pozivljemo sve one umjetnike koji se sada nalaze na neoslobođenom teritoriju i koji uviđaju i osjećaju ispravnost narodnooslobodilačke borbe, a osuđuju izdajnike svoga naroda, da najodlučnije ustraju u svom stavu i da nam se što prije pridružuju”.

Konferencija kulturnih radnika Dalmacije je bila prva takve vrste na području cijele Jugoslavije i snažno je odjeknula širom bivše zemlje.

Učesnici konferencije, među ostalim, odlučili su iz franjevačkog samostana skloniti na sigurna područja umjetnine velike vrijednosti kako nebi bile opljačkane od Nijemaca i kvislinga. Nakon konačnog oslobođenja otoka Hvara, sve pohranjene umjetnine vraćene su u Samostan, a čuvena Rosselijeva slika “Posljednja večera” vraćena je na isti zid u samostanskoj blagavaonici.

Nešto kasnije, takvu vrstu konferencije održali su i Istrijani, a u Topuskom je u lipnju 1944. održan Kongres kulturnih radnika Hrvatske kojem je kao gost prisustvovao i britanski major Owen Reed, pozdravivši učesnike riječima: *“Kako je sjajna vaša pozornica! Mislim da nema ni jedne vojske u svijetu koja bi pridavala toliku važnost kulturi i vi imate pravo, jer pobjeda nije pobjeda, ako umjetnost i ljepota ostaju pobjeđene... Sve što sam vidio izvanredno je po iskrenosti i žilavosti. Volio bih da mogu sve to ponijeti širom svijeta...”*

Split, 15.12.2018.g.

Krešimir Sršen, prof., predsjednik ZUABA SDŽ